

DOI: 10.17242/MVvK_35.03

AZ ERDEI SZALONKA (*Scolopax rusticola* L.) FÉSZKELÉSE A MAGYAR KIRÁLYSÁG ÉS HAZÁNK JELENLEGI TERÜLETÉN

Bende Attila¹ & László Richárd²

Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Vadgazdálkodási és Vadbiológiai Intézet
9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky út 4.

¹bende.attila.tibor@uni-sopron.hu

²laszlo.richard@uni-sopron.hu

1. BEVEZETÉS

Az erdei szalonka (*Scolopax rusticola* L.) Magyarországon minden évben fészkel, de csak szórványosan, kis számban, becslések szerint mindössze 10–60 tojó (HADARICS & ZALAI, 2008). Nagyobb példányszámban hazánkban jellemzően csak vonulásakor figyelhető meg március-április, valamint október-november hónapokban. A Magyarországon fészkelő állományok nagyságával, fészkelési sajátágaival kapcsolatos ismeretek összegzésére ez idáig csupán néhányan vállalkoztak. E témakörben az első átfogó tanulmány Vönöczky Schenk tollából született 1944-ben. Az általa összeállított dolgozat alapját képező kiterjedt adatgyűjtést óta közel száz esztendő telt el, de a szalonka magyarországi fészkelését illetően a XIX. századig visszatekintő, országos léptékű adatokat összegző részletes tanulmány nem készült. Kérdéses, hogy Magyarországon – e faj európai fészkelőterületének peremén – a költőpopuláció fogalma egyáltalán értelmezhető-e, hiszen nagyon kevés fészkelési adattal rendelkezünk. A szakirodalom inkább a tavaszi vonuló állományokból visszamaradó egyedekre vonatkozóan, eseti jelleggel számol be az erdei szalonka hazai költéséről, különösen jelenlegi országhatárunk területére vonatkozóan. A kevés számú adat a már említett kisszámú költés és e rejtett életet élő, titokzatos madár tojásainak és fiókáinak fellelési nehézségeivel magyarázható. E tanulmányban az elmúlt 174 évből fellelt irodalmi adatok segítségével megpróbáltunk teljesebb képet alkotni az erdei szalonka magyarországi fészkelőterületeiről.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

Vizsgálataink alapját a magyar vadászati szakirodalomból 1846 és 2019 közötti időszakból ismert 108 közlés több mint 300 megfigyelési adata alapján végeztük. A térképeket a fészkelések (n=204), valamint a csibéket vezető, továbbá az immaturus egyedek megfigyelési adatai (n=91) alapján készítettük (1–2. táblázat). Ezt az adathalmazt VÖNÖCZKY SCHENK (1944) „Az erdei szalonka fészkelő területei a történelmi Magyarországon” című összefoglaló munkája térképi adatainak (n=409) felhasználásával egészítettük ki. Sajnos a szerző – az 1908–1917 között megszervezett – országos fészkelési felmérés megfigyelési adatsorait nem közli tanulmányában. A fenti adatok alapján az erdeiszalonka-fészkeléseket a történelmi Magyarország és hazánk jelenlegi területére vonatkozóan fészkelési térképeken és gyakorisági térképeken – megyei bontásban – ábrázoltuk. A térképi megjelenítésre alkalmas közléseket ArcGIS 10.3 térinformatikai program segítségével jelenítettük meg.

1. táblázat: Az erdei szalonka költése a Magyar Királyság területén 1846 és 1921 között*Table 1: Breeding of Woodcock in the Kingdom of Hungary between 1846 and 1921*

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészek	Csibe	Nyári hűzés
1846	LOVASSY (1891)	Bács-Bodrog vármegye	+		
1863	ANONIM (1871a)	Hunyad vármegye		+	
1864	ANONIM (1871a)	Alsó-Fehér vármegye		+	
1871	ANONIM (1871a, b)	Torda-Maros vármegye		+	
		Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye		+	
	SZÉCHENYI (1871)	Somogy vármegye		+	
1874	LAKATOS (1886)	Zala vármegye	+		
1875	CHERNEL (1885)	Szepes vármegye			+
	EGERVÁRY (1898)	Vas vármegye	+		
	LAKATOS (1886)	Zala vármegye	+		
1876	CHERNEL (1885)	Vas vármegye	+	+	
	CHERNEL (1885)	Ung vármegye			+
1879	SZÉCHENYI (1879)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
	KISKÁRPÁTI [SZENT-IVÁNYI] (1935)	Borsod vármegye	+		
	LOVASSY (1884)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
	CHERNEL (1885)	Vas vármegye	+	+	
	EGERVÁRY (1898)		+		
	ANONIM (1885)	Zala vármegye	+		
1885	DEÁK (1885)	Temes vármegye		+	
	SZIDNAY (1885)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	+		
1886	ANONIM (1886, 1887)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
1887	BOD (1901)	Kolozs vármegye		+	
	KISKÁRPÁTI [SZENT-IVÁNYI] (1935)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+	+	
1888	LAKATOS (1903)	Esztergom vármegye		+	
1889	ANONIM (1889)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye		+	
	ORLOVSZKY (1889)	Fogarás vármegye	+		

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészek	Csibe	Nyári húzás
1890	HARASZTHY (2015a)	Arad vármegye	+		
1891	ANONIM (1891a, b)	Somogy vármegye	+		
	KISKÁRPÁTI [SZENT-IVÁNYI] (1935)	Bihar vármegye		+	
1892	KISKÁRPÁTI [SZENT-IVÁNYI] (1935)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
1892	ANONIM (1892)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye			
1893	ANONIM (1893)	Maros vármegye	+		
	TESCHLER (1893)	Szepes vármegye	+		
1895	KISKÁRPÁTI [SZENT-IVÁNYI] (1935)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
1896	ERTL (1897)	Liptó vármegye	+		
	FUISZ és mtsai. (2015)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	+		
	LOKCSÁNSZKY (1935a)	Gömör és Kis-Hont vármegye		+	
1897	LOKCSÁNSZKY (1935b)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
	ANONIM (1898)	Vas vármegye		+	
1899	GY. TAKÁCH (1901)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	+		
1901	ERTL (1902)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		
	GY. TAKÁCH (1901)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye		+	
	LAKATOS (1903)	Fejér vármegye			+
1902	ANONIM (1902a, b)	Zala vármegye		+	
	ERTL (1903)	Gömör és Kis-Hont vármegye	+		+
	DORNING (1903)	Háromszék vármegye		+	
1903	LAKATOS (1903)	Zala vármegye		+	
		Esztergom vármegye		+	
		Moson vármegye		+	
		Veszprém vármegye	+		
		Vas vármegye	+		

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészek	Csibe	Nyári húzás
1906	MATOLAI (1906)	Zemplén vármegye	+		
		Borsod vármegye		+	
1907	ANONIM (1907)	Nógrád vármegye	+		
1910	ANONIM (1910)	Baranya vármegye		+	
	HARASZTHY <i>et al.</i> (2015)	Moson vármegye	+		
1912	SŐREGHY (1912)	Maros-Torda vármegye			+
1914	BREUER (1929)	Sopron vármegye		+	
1916	SUGÁR (1916)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	+		
	VERESS (1916)	Trencsén vármegye	+		
1917	CHERNEL (1918)	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	+		
	PREUSZLER (1917)		+		
1920	LOKCSÁNSZKY (1935b)	Borsod vármegye	+	+	+
1921	SCHENK (1930)	Nógrád vármegye	+		
	KÁROLYI (1921)	Abaúj vármegye	+		

2. táblázat: Az erdei szalonka költése Magyarország területén 1921–2019 között

Table 2: Breeding of the Woodcock in Hungary between 1921 and 2019

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészek	Csibe	Nyári húzás
1922	POLGÁR (1922)	Zala megye		+	
1923	BREUER (1929)	Győr-Moson-Sopron megye		+	
1924	RÉZ (1928)	Baranya megye	+		
		Nógrád megye		+	
1925	RÉZ (1928)	Nógrád megye			
1926	RÉZ (1928)	Tolna megye		+	
1927	RÉZ (1928)	Nógrád megye	+	+	
				+	
1928	RÉZ (1930)	Nógrád megye	+		+
	MÉREY (1928)	Tolna megye	+		
1929	DORNER (1930)	Békés megye		+	

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészkek	Csibe	Nyári huzás
1930	AGÁRDI (1939)	Baranya megye	+		
	CSABA (1974)	Vas megye		+	
	CSIBA (1959)	Pest megye	+		
	DORNER (1930)		+		
	RÉZ (1930)	Nógrád megye	+	+	
	SOLTI <i>et al.</i> (2015)	Győr-Moson-Sopron megye	+		
	SCHENK, (1930)	Pest megye	+		
	VÁRADY (1938)	Győr-Moson-Sopron megye			+
1931	CSELE (1932)	Zala megye	+		
	RÉZ (1935)	Nógrád megye	+		
	STEINER (1931)	Vas megye	+		
1932	BÁRSONY (1935)	Hajdú-Bihar megye	+		
	FARKAS (1935)	Pest megye	+		+
	RÉZ (1932) in Magyar Madárgyűrzési Adatbank	Nógrád megye		+	
	ÜNGER-ULLMANN (1934)	Zala megye			+
	VÁRADY (1932)	Győr-Moson-Sopron megye			+
1933	RÉZ (1935)	Nógrád megye	+	+	
	SÁRVÁRI (1933)		+		
	SZURMAY (1933)	Zala megye			+
1935	BÁRSONY (1985)	Pest megye	+	+	
	HARASZTHY & VISZLÓ (2010)	Veszprém megye	+		
	KOZARITS (1935)	Vas megye	+	+	
	PARRAGH (1935)	Nógrád megye	+		
	PINTÉR (1935)	Komárom-Esztergom megye			+
1936	CSETE (1936)	Zala megye	+		
	KIRICZI (1936)	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	+		
	VÁSÁRHELYI (1936)		+		+
1937	LENGYEL (1937)	Borsod-Abaúj-Zemplén megye		+	
	SAY (1937)	Veszprém megye	+		
	BERÉNYI (1938)	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	+	+	
		Heves megye	+		
1941	M. MESTER (2011)	Veszprém megye	+		
	PARRAGH (1941)	Tolna megye		+	
	VIDONYI (1941)	Győr-Moson-Sopron			+

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészkek	Csibe	Nyári hűzés
1943	GYAPAY (1943)	Somogy megye		+	
1945	FARAGÓ (1987)	Békés megye	+		
1946	ANONIM (1947)	Pest megye		+	
1947	ANONIM (1947)	Pest megye		+	
	SZOMJAS (1947)	Hajdú-Bihar megye	+		
1948	HOFFMANN (1950)	Zala megye		+	
	SZILÁGYI (1948)	Komárom-Esztergom		+	+
1954	FARAGÓ (1987)	Zala megye		+	
1957	RÁC in HARASZTHY (2015)	Győr-Moson-Sopron megye	+		
	SOLTI <i>et al.</i> in HARASZTHY (2015)	Győr-Moson-Sopron megye			
1958	GÁRDONYI (1958) in Magyar Madárgyűrűzési Adatbank	Nógrád megye		+	
	GYÖRY (1958) in Magyar Madárgyűrűzési Adatbank	Nógrád megye		+	
1960	HARASZTHY (2012)	Baranya megye	+		
1961	HARASZTHY (2012)	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	+		
	RÁC in HARASZTHY (2015)	Győr-Moson-Sopron megye	+		
1964	CSABA (1967)	Vas megye		+	
	SZABÓ (1964) in Magyar Madárgyűrűzési Adatbank	Fejér megye		+	
	VARGA (1966)	Nógrád megye	+		
1965	VARGA (1966, 1968)	Pest megye		+	
1966	AGÁRDI (1968)	Baranya megye	+		
	CSABA (1974)	Vas megye			+
	FARAGÓ (1987)	Békés megye	+		
	HARASZTHY (2012)	Somogy megye	+		
	HARASZTHY (2015b)	Győr-Moson-Sopron megye	+		
	VARGA (1966, 1968)	Nógrád megye	+	+	
	VARGA (1973)	Nógrád megye		+	
1969	CSABA (1974)	Vas megye	+		
1970	FARAGÓ (1987)	Békés megye	+	+	
	HARASZTHY & VISZLÓ (2010)	Pest megye	+		
1971	VARGA (1977)	Nógrád megye	+		
1972	VARGA (1979)	Nógrád megye	+		
1973	VARGA (1975)	Nógrád megye	+		
	VARGA (1979)	Nógrád megye	+	+	

Évszám	Adatközlő	Megye	Fészkek	Csibe	Nyári húzás
1979	HARASZTHY és VISZLÓ (2010)	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	+		
	VARGA (1980)	Nógrád megye	+		
1981	FARAGÓ (1987)	Nógrád megye	+		
		Békés megye	+		
1982	FARAGÓ (1987)	Veszprém megye	+		
1985	FARAGÓ (1987)	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	+		
1986	FARAGÓ (1987)	Békés megye		+	
1987	HORVÁTH (1989)	Győr-Moson-Sopron megye			+
1988	FENYŐSI & STIX (1993)	Somogy megye			+
1989	FENYŐSI & STIX (1993)	Somogy megye			+
1991	IFJ. REMÉNYFY pers. comm (2019)	Nógrád megye		+	
1992	FENYŐSI (1993), FENYŐSI & STIX (1993)	Somogy megye		+	
		ROMÁN pers. comm. (2019)			+
1995	VÁMOS & ROMÁN pers. comm. (2019)	Vas megye	+		
			+		
1999	HARASZTHY (2019)	Nógrád megye	+		
2007	KUSLITS pers. comm. (2019)	Győr-Moson-Sopron megye		+	
2011	HARASZTHY (2019) KUSLITS & MOGYORÓSI pers. comm. (2019)	Győr-Moson-Sopron megye	+		
				+	
2018	HARASZTHY (2019)	Pest megye	+		
	KOZMA & VADÁSZ (2018)	Bács-Kiskun megye	+		
	PUKÁNSZKI (2018)	Vas megye	+		

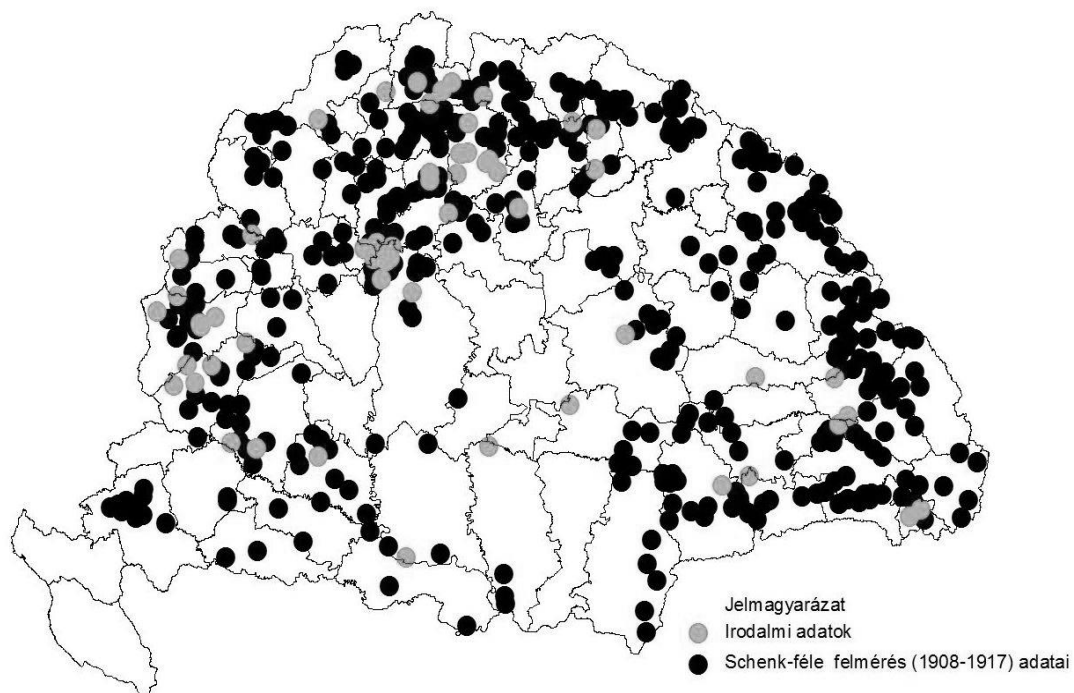
3. EREDMÉNYEK

3.1. ERDEISZALONKA-FÉSZKELÉSEK A MAGYAR KIRÁLYSÁG TERÜLETÉN 1846–1921 KÖZÖTT

A Magyar Királyság területéről 1846-tól ismertek erdeiszalonka-fészkelési megfigyelések. E közlések alapján megállapítható, hogy e faj fészkelési adatainak megoszlása az ország egyes régióiban már az első világháborút megelőző időszakban sem volt egyenletes. A fészkelési adatok súlypontjai zömében magasabb térszintek erdősült területeire koncentráálódtak.

Számos fészkelési adata ismert lombos, tűlevelű és elegyes erdőállományokból is. Magyarországon sík-, domb- és hegyvidéki erdőkben 90 m tengerszint feletti magasságtól (Sarkadremete, Békés megye) (FARAGÓ, 1987) egészen 1600 m tengerszint feletti magasságig (Garamfő, ma Telgárt, Szlovákia) (LOKCSÁNSZKY, 1935a) találtak erdei szalonka fészkeket a

legkülönbözőbb kitétség és lejtviszonyok mellett. Ennek ellenére a Magyar Királyság területén a Kárpátok hegyvidéki erdőterületeiről ismert a legtöbb fészkelési adata (1. ábra).

1. ábra: Erdei szalonka fészkek (n=70), csibéket vezető szalonkatyúk, illetve szalonkacsibék (n=36), a Magyar Királyság területén 1846 és 1921 között, valamint a VÖNÖCZKY SCHENK-féle felmérés (1944) (n=409) adatai

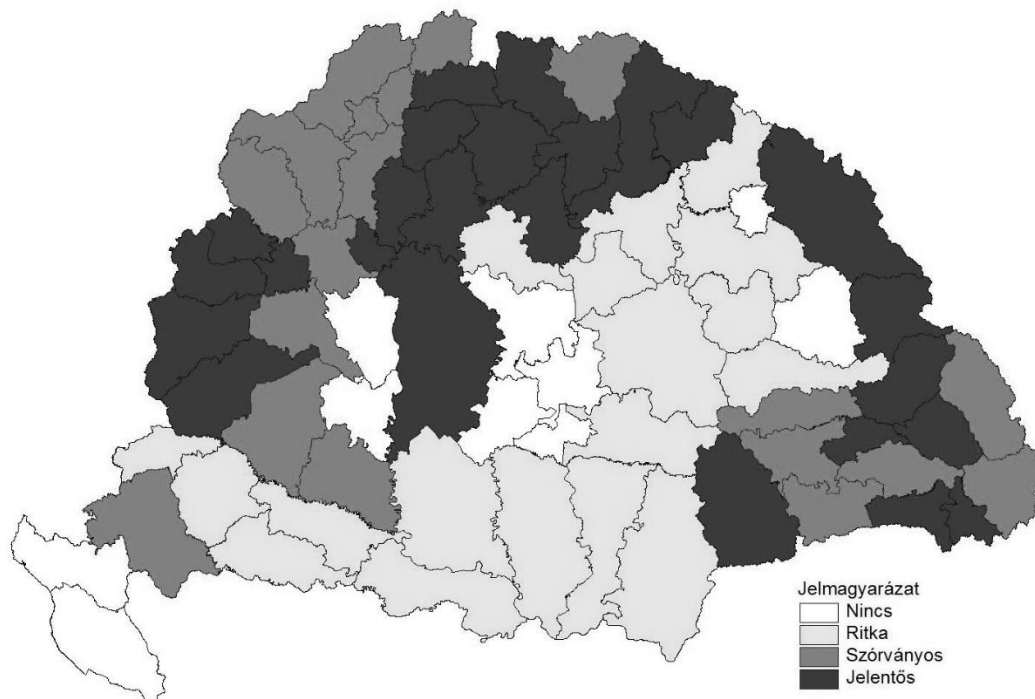
Figure 1: Woodcock nests (n=70), Woodcock hens leading chicks, and Woodcock chicks (n=36), in the territory of the Kingdom of Hungary between 1846 and 1921, as well as VÖNÖCZKY SCHENK's survey (1944) (n=409)

E hegyláncolat minden tagján regisztráltak ugyan szalonkafészkeket, de a legnagyobb számban az Északi-Kárpátokból ismertek a faj fészkelési adatai. Emellett meghatározó fészkelőterületeknek minősülnek az Északkeleti-, és a Keleti-Kárpátok, valamint az Erdélyi-szigethegység, továbbá a Déli-Kárpátok területe is, ahonnan szintén nagyszámú költésére vonatkozó adatot publikáltak. Ezekben a területeken VÖNÖCZKY SCHENK (1944) és LOKCSÁNSZKY (1935a, b) közlése szerint az erdei szalonka rendszeres fészkelő faj ugyan, de költése itt sem tekinthető gyakorinak. A fészkelések szempontjából meghatározó még a történelmi Magyarország nyugati, határmenti régiója, vagyis az Alpok keleti nyúlványai. VÖNÖCZKY SCHENK (1944) szerint a dunántúli régió erdőborítása a fészkelések szempontjából ugyan kedvező, de alacsonyabb térszintje, kedvezőtlenebb klímája miatt mégsem olyan frekvenciát fészkelőterület. Az Északi-középhegység egyes területeiről, illetve a Pilis régiójából rendelkezünk még számos fészkelési adattal. A fentiekben kívül sík területekről szórványos fészkelési adatok ismertek, amelyek – kisszámú kivételtől eltekintve – a jelentősebb kiterjedésű erdőállományokkal jellemezhető területekről származnak. Horvát-Szlavónországból is rendelkezünk fészkelési adatokkal, ahol szintén a hegyvidéki, erdős területekhez kötődik a fészkelő erdei szalonka. A fentieknek megfelelően történelmi Magyarország területén az erdei szalonka közölt fészkelési megfigyelései három régióra koncentrálnak (2. ábra).

A faj legjelentősebb fészkelőterülete az Északi-Kárpátok régiójára (36%) tehető (Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Esztergom, Hont, Nógrád, Borsod, Gömör és Kis-Hont, Abauj-Torna,

Zólyom, Liptó, Sáros, Zemplén és Ung vármegyék). Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében a fészkelések eloszlását egyértelműen befolyásolja a változatos domborzata. A terület alföldi

2. ábra: Erdei szalonka fészkelések gyakorisága a Magyar Királyság területén 1921 előtt

Figure 2: Frequency of Woodcock nests in the territory of the Kingdom of Hungary before 1921

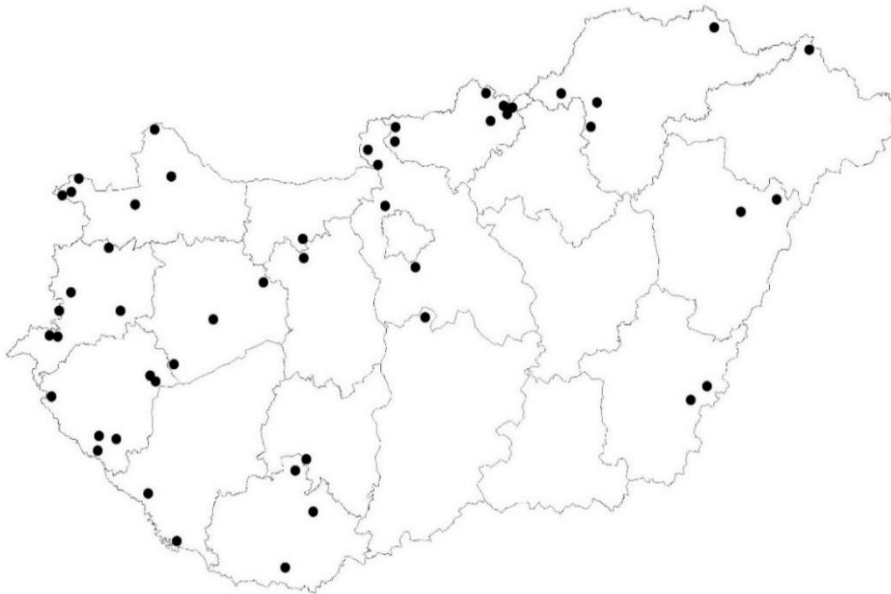
jellegű déli részéről csak néhány ismert fészkelési adattal rendelkezünk, míg a regisztrált fészkek többsége a megye északi domb- és hegyvidéki, erdőszült területein koncentrálódik. Az északi fészkelési területhez kapcsolódó, szórványos fészkelési adatokkal jellemezhető terület az Északi-Kárpátok nyugati régiója (Pozsony, Nyitra, Bars, Trencsén, Turóc, Árva vármegyék). A második jelentős fészkelési régió a Keleti- és Déli-Kárpátok vonulata (26%) (Máramaros, Beszterce-Naszód, Maros-Torda, Udvarhely, Kisküküllő, Nagyküküllő, Brassó, Fogaras, Szeben, Alsó-Fehér, Torda-Aranyos vármegye). Nagyküküllő, Szeben, Alsó-Fehér és Torda-Aranyos vármegyék szórványos fészkelési gyakoriságát önmagában sem a geomorfológia, sem pedig az erdőszült területek hiánya nem magyarázza. Valószínűsítjük, hogy a környező hegyvidéki területek – az Erdélyi-szigethegység, illetve a Keleti-Kárpátok – hatása érvényesül, amelyek kedvezőbb fészkelési viszonyokat jelentenek a faj számára. E feltételezést a ponttérkép adatainak területi eloszlása is igazolja, hiszen ezekben a megyékben a regisztrált fészkelési helyek a jelentős fészkelési adatokkal jellemezhető területek közelében helyezkednek el. Hasonló jelenség figyelhető meg az első két fészkelési régió közé ékelődő – alacsony térszintekkel jellemezhető – Bereg megyében.

A fent említett fészkelési régiók mellett a történelmi Magyarország nyugati régiójában is kirajzolódik egy jelentős fészkelési terület (10%) (Moson, Győr, Sopron, Vas, Zala vármegyék). A közvetlen szomszédságukban lévő területekről (Somogy, Veszprém, Komárom vármegye) szórványos fészkelési adatokkal rendelkezünk. A Dunántúli déli régiójában Baranya vármegye jelentősebb részesedését a Mecsek magasabb, erdőben gazdagabb területe, így fészkelések szempontjából kedvezőbb viszonyai magyarázzák. A Szávától délre eső karsztos vidékről – a tenger mellé magasabb térszintjeiről – (Modrus-Fiume, Lika-Korbava vármegye)

már nem ismertek az erdei szalonka költési adatai, valószínűleg ezek a szubmediterrán területek már a költési peremvidék határán kívül estek.

3.2. ERDEISZALONKA FÉSZKELÉSEK MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN 1921–2019-IG

Az elmúlt közel száz év hazai erdeiszalonka-fészkelések adatai alapján kirajzolódó területi eloszlást vizsgálva szintén arra a megállapításra jutunk, hogy – a néhány alföldi szórványfészkelést leszámítva – azokban az országrészekben koncentrálnak a fészkelések, ahol kiterjedt domb-és hegyvidéki erdőterületek találhatóak. Ezek a területek a mai országhatárokon belül eső részeken átfednek a történelmi Magyarország fészkelési régióival, illetve jól illeszkednek a Kárpátok és az Alpok hegyvidéki régióihoz. Ennek megfelelően Nyugat- és Dél-Dunántúl (31%) meghatározó szerepe változatlan, emellett a Közép- és Északmagyarország régió fészkelési megfigyeléseinek aránya (63%) kimagasló. A Duna-Tisza közén, továbbá az alacsonyabb erdősültségű Tiszántúlon csak eseti jelleggel regisztráltak erdeiszalonka-fészkelést, így a régióból ismert fészkelések aránya (6%) jelentősen alulmúlja a fenti területekét (3. ábra).

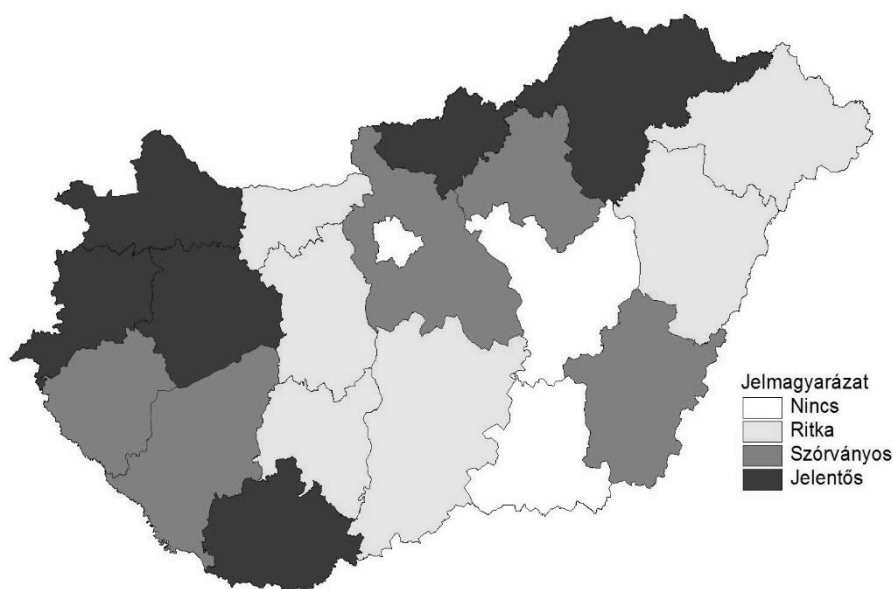
3. ábra: Erdei szalonka fészkelések – szalonkafészkek (n=134), csibéket vezető szalonkatyúk, illetve szalonkacsibék (n=55) megfigyelési adatai alapján – Magyarország területén 1921 és 2019 között

Figure 3: Nestings of Woodcock nests (n=134), Woodcock hens leading chicks, and Woodcock chicks (n=55) based on observation data – in Hungary between 1921 and 2019

A fenti, általunk feldolgozott fészkelési adatok eloszlásának vizsgálata alapján, hogy a VÖNÖCZKY SCHENK (1944) által a jelenlegi országhatárokon belüli területekre vonatkozóan közölt megállapítások napjainkban is helytállóak, tehát az egyes régiók jelentősége változatlan, azzal a kiegészítéssel, hogy a vizsgált közel száz évben Magyarország erdőterülete csaknem megkétszereződött, így megnövekedett a fészkelésre potenciálisan alkalmas erdőterületek kiterjedése is.

A megyénkénti fészkelési gyakoriság adatai alapján jelentős fészkelési területnek található a Dunántúli régióban (16%) – úgymint Győr-Moson-Sopron, Vas és Veszprém megye –, amelyek jól illeszkednek Ausztria keleti megyéinek adataihoz (NÖ JAGDVERBAND, 2012). A Dél-Dunántúl régióban Baranya megye (6%) jelentősége a történelmi Magyarországnál ismertetett okok miatt napjainkban is számottevő. Ezek mellett szórványosan

Zala és Somogy megyében is regisztráltak fészkeléseket. Közép- és Északmagyarország régió (61%) megyéi – úgymint Pest, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén megye – kimagasló jelentőségű fészkelési területnek tekinthetők, míg az ide tartozó Heves megyéből csak szórványos költési adatokat ismerünk. Pest megye kapcsán fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az itt regisztrált fészkelések eloszlását, a megye változatos földrajzi viszonyai befolyásolják, mivel a Duna-Tisza közén a sík, erdőkben szegény területek fészkelésre kevésbé alkalmasak, ennek megfelelően az adatok zöme a megye északi, magasabb térszintekkel és erdőborítással jellemezhető részéről származik (4. ábra).

4. ábra: Az erdei szalonka fészkelési gyakorisága megyénként Magyarországon területén 1921 és 2019 között

Figure 4: Nesting frequency of the Woodcock by county in Hungary between 1921 and 2019

Az Alföld középső régiójából (úgymint Jász-Nagykun-Szolnok és Csongrád megye) nem ismerünk regisztrált erdei szalonka költési megfigyelést, ezek a területek a faj fészkelése szempontjából kedvezőtlennek minősíthetők. Emellett meg kell említeni a keleti országhatár megyéit is (Békés, Hajdú és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye), ahol kis számban szintén megfigyelték az erdei szalonka költését. E régió megyéi közül Békés megye a legjelentősebb, ami a Kőrösök mellékének nagyobb kiterjedésű erdőállományaival magyarázható. Békés, Hajdú és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kis számban megfigyelhető az erdeiszalonka-fészkelése, elsősorban az erdősültebb területeken, mint például a Debreceni Nagyerdő.

Nyári húzások megfigyelése

A nyári szalonkahúzásokra vonatkozó adatok említése fontos a hazai fészkelések tárgyalása kapcsán – a kisszámú ismert fészkelési adat ismeretében – olyan területeken is valószínűsíthető a faj fészkelése, ahol esetleg ez idáig nem sikerült költését igazolni. A májustól augusztusig tartó időszakban megfigyelt húzások során a tavaszi nászrepüléssel azonos jelenségről számolnak be a megfigyelők. A tavaszt idéző szép esti és hajnali húzásokon korrogva és püsszegve repülő erdei szalonkákról ír számos szerző (ANONIM, 1896; BORSICZKY, 1901; ANONIM, 1902a; FARKAS, 1935; UNGER-ULLMANN, 1934; ZSILINSZKY, 1943; HORVÁTH, 1989).

ZSILINSZKY (1943) szerint ekkor kezdődik „*a második, a júniusi párázás, mely szakasztotton úgy folyik le, mint az áprilisi.*” HORVÁTH (1989) közlése szerint a fészkelést már a nyári húzás megfigyelése is igazolja.

Úgy gondoljuk, hogy a tényleges fészkelés leírásához a nyári megfigyelések adatai nem elegendők, ugyanakkor jó okkal feltételezhetjük nyári „szalonkanász” esetén, hogy valóban fészkel a faj az adott területen, így érdemes a környéken fészkek után kutatni. Ezt igazolja FENYŐSI & STIX (1993) 1988. június 30-i és 1989. június 9-i megfigyelése is a Barcsi Tájvédelmi Körzetben, ahol a nyári húzás miatt költést valószínűsítettek, és ez a felvetés 1992 tavaszán igazolást nyert, amikor fészkelő példányra bukkantak a területen.

4. MEGVITATÁS

Az általunk lehatárolt fészkelési régiók alapján megfogalmazott megállapítások a Magyar Királyság területére vonatkozóan kiegészítik, pontosítják és megerősítik a VÖNÖCZKY SCHENK (1944) által leírtakat, valamint a Romániából ismert ($n=600-1\ 000\ \text{♀}$) igazolt és valószínűsített fészkelések adatait (MUNTEANU *et al.*, 2002), továbbá a Szlovákiából közölt fészkelésekre ($n=1300-2500\ \text{♀}$) vonatkozó adatokat (ČERNECKÝ *et al.*, 2014, 2019).

Az erdei szalonka 1921-től napjainkig közölt fészkelési adatai alapján megállapítottuk, hogy – a néhány alföldi szórvány költést leszámítva – a fészkelések azokban az országrészekben koncentráálódtak, ahol kiterjedt domb- és hegyvidéki erdőterületek találhatóak. Meghatározó volt az Észak-Magyarország régió (63%), valamint az Északnyugat- és Dél-Dunántúl (31%) térsége. A Duna-Tisza közén és a Tiszántúlon volt a legalacsonyabb (6%) az ismert fészkelések részesedése (BENDE & LÁSZLÓ, 2021).

Az általunk lehatárolt hazai fészkelési régiók jól illeszkednek a történelmi Magyarország mára határon kívül került területeinek jelentős fészkelési régióihoz (Kárpátok [MUNTEANU *et al.*, 2002; ČERNECKÝ *et al.*, 2014, 2019] és az osztrák Alpok [NÖ JAGDVERBAND, 2012]), tehát az egyes régiók jelentősége változatlan, azzal a kiegészítéssel, hogy a vizsgált közel száz évben Magyarország erdőterülete csaknem megkétszereződött, így megnövekedett a fészkelésre potenciálisan alkalmas erdőterületek kiterjedése is.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen tanulmányban összefoglaltuk és értékeltük Magyarországra és a Magyar Királyság területére vonatkozóan – a XIX. század közepétől egészen napjainkig – a magyar ornitológiai és vadászati szakirodalomban közölt publikációk több mint 300 erdeiszonka-fészkelésre vonatkozó megfigyelés adatát, valamint a VÖNÖCZKY SCHENK-féle felmérés (1908–1917) eredményeit.

Az összegyűjtött szakirodalmi adatokból először ponttérképeket, majd fészkelési gyakoriság térképeket készítettünk, aminek segítségével lehatároltuk a jelentős fészkelési régiókat.

Az 1921 előtt gyűjtött adatok alapján megállapítottuk, hogy a Kárpátok hegyvidéki térségének területein három fészkelési régió rajzolódik ki, innen származik az összes fészkelési adat 72%-a. Az erdei szalonka legjelentősebb fészkelőterülete (36%) a Kárpát-medencében az Északi-Kárpátok régiója, a második jelentős fészkelési régió (26%) a Keleti- és Déli-Kárpátok vonulatán rajzolódik ki, míg a harmadik jelentős fészkelési régió (10%) a történelmi Magyarország nyugati területein található.

Az 1921–2019-es évek közötti időszakban gyűjtött adatok alapján a költési megfigyelések területi eloszlása jól kapcsolódik a Királyi Magyarország kedvezőbb viszonyokat jelentő hegyvidéki fészkelőterületeihez. A legjelentősebb ilyen terület az Észak-

Magyarország régió (63%), valamint jelentős fészkelési régióknak bizonyult az Északnyugat- és Dél-Dunántúl régió (31%) is. Az elmúlt több mint 170 év fészkelési adatai (n=704) alapján megállapítható, hogy az erdei szalonka egyértelműen az erdőterületek fészkelő faja a Kárpát-medencében, valamint az, hogy a fészkelőhely megválasztásánál a magasabb térszintek kedvezőbb klimatikus viszonyokkal jellemezhető (hűvösebb, párásabb) erdőterületeit részesíti előnyben.

KÉRÉS

Tisztelettel kérnénk vadásztársainkat, hogy akik rendelkeznek erdeiszalonka-fészkelési megfigyelésekkel vegyék fel a kapcsolatot a szerzőkkel megadott elérhetőségeken.

6. IRODALOMJEGYZÉK – REFERENCES

- AGÁRDI, E. (1939): A Keleti Mecsek madárvilága. – Die Vogelwelt des östlichen Mecsek-Gebirges. *Aquila* **46–49**: 269–284., 285–299.
- AGÁRDI, E. (1968): *Scolopax rusticola* második költése - Second hatching of *Scolopax rusticola*. *Aquila* **75**: 285.,297.
- ANONIM (1871a): Adat az erdei szalonka életrajzához. *Vadász és Verseny-Lap* **15**(18): 133.
- ANONIM (1871b): Még egy pár adat a szalonkáról. *Vadász és Verseny-Lap* **15**(20): 143.
- ANONIM (1885): A szalonka-idény utóhangjai. *Vadász és Verseny-Lap* **6**(15): 204.
- ANONIM (1886): Az erdei szalonkáról. *Vadász és Verseny-Lap* **6**(15): 204.
- ANONIM (1889): Vadtenyésztés és vadászat. *Vadász-Lap* **10**(17): 217.
- ANONIM (1891a): Az erdei szalonkák. *Vadász-Lap* **12**(14): 217.
- ANONIM (1891b): Erdei szalonkát fogtak. *Vadász-Lap* **6**(16): 213.
- ANONIM (1892): Vadtenyésztés és vadászat. *Vadász-Lap* **13**(22): 288.
- ANONIM (1893): Vadász-levél Gömörből. *Vadász-Lap* **14**(13): 171.
- ANONIM (1896): Vadtenyésztés és vadászatok. *Vadász-Lap* **17**(16): 212.
- ANONIM (1898): Felső-Eőr (Vas megye.) júl. 20. *Vadász-Lap* **19**(21): 281.
- ANONIM (1902a): Szalonka-huzás nyáron. *Vadász-Lap* **23**(18): 242.
- ANONIM (1902b): Egy erdei szalonka-fészket talált... *Vadász-Lap* **23**(18): 242.
- ANONIM (1907): Az erdei szalonkáról. *Vadász-Lap* **12**(28): 168.
- ANONIM (1910): Fialat erdei szalonka a kirakatban. *Pécsi Napló* **19**(100): 7.
- ANONIM (1947): Szalonka élmény. *Nimród Vadászujság* **34**(12): 191.
- BÁRSONY, GY. (1935): A debreceni erdők madárfaunája. - Die Vogelfauna der Debrecener Wälder. *Aquila* **38–41**: 344–346.,406–407.
- BÁRSONY, I. (1985): Szalonkavarázs III. *Nimród* **105**(3): 101–107.
- BERÉNYI, V. (1938): Az erdei szalonka. *Magyar Vadászujság* **38**(7): 103–105.
- BOD, P. (1901): T. Szerkesztőség! *A természet* **4**(17): 10.
- BORSICZKY, O. (1901): T. Szerkesztőség! *A természet* **4**(16): 10.
- BREUER, GY. (1929): *Scolopax rusticola* fészkelése Sopron környékén. – Nisten von *Scolopax rusticola* in der Umgebung von Sopron. *Aquila* **34–35**: 386., 428.
- ČERNECKÝ, J., DAROLOVÁ, A., FULÍN, M., CHAVKO, J., KARASKA, D., KRIŠTÍN, A. & RIDZOŇ, J. (2014): Správa o stave vtákov v rokoch 2008–2012 na Slovensku. Príprava vydania Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky. (http://www.sopsr.sk/natura/dokumenty/art_12_conservation_status_birds_2008_2012.pdf)
Letöltve: 2021.02.15.

- ČERNECKÝ, J., SAXA, A., ČULÁKOVÁ, J. & ANDRÁŠ, P. (2019): Správa o stave vtákov za obdobie rokov 2013–2018. Príprava vydania. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky (https://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=sk/eu/art12/envxokskg/SK_birds_reports_20190729-093850.xml&conv=612&source=remote#A155_B) Letöltve: 2021.02.15.
- CERNEL, I. (1885): Az erdei szalonka költéséhez. *Vadász és Versenylap* **6**(18): 238.
- CERNEL, I. (1918): Adatok Magyarország madárfaunájához. – Daten zur Vogelfauna Ungarns. *Aquila* **24**: 17–18., 15–24.
- CSABA, J. (1967): Erdei szalonka költése Felsőmarác határában. *Aquila* **73–74**: 179., 195.
- CSABA, J. (1974): Adatok Vas megyéből. - Ornitologische Angaben aus dem Komitat Vas. *Aquila* **78–79**: 233–234., 241.
- CSELE, A. (1932): Madárvonulás. *Nimród-Vadászlap* **20**(13): 202.
- CSETE, A. (1936): Palmárum - Trallarum! *Nimród Vadászújság* **24**(15): 232.
- CSIBA, L. (1959): Kiegészítő adatok dr. Keve András „Adatok a Közép-Duna madárvilágához.” c. munkájához. - Supplementary data to dr. A. Keve's Paper: „Data to the Ornis of the Middle-Danube.” *Aquila* **65**: 304., 357.
- DEÁK, J. (1885): A szalonka-idény utóhangjai. *Vadász és Versenylap* **6**(15): 204.
- DORNER, B. (1930): Mese a szalonkáról. *Nimród Vadászújság* **18**(12): 199–200.
- DORNING, H. (1903): Vonulási adatok. *Vadászat és állatvilág* **3**(11): 161.
- EGERVÁRY, GY. (1895): Állatbiológiai gyűjtemény. *Vadász-Lap* **16**(19): 254.
- EGERVÁRY, GY. (1898): Vas vármegye vadászati viszonyairól. *Vadász-Lap* **19**(3): 35.
- ERTL, G. (1897): Nidologia et Oologia - Erdei szalonka – Waldschnepfe. *Aquila* **4**(1–3): 155–159., 155–159.
- ERTL, G. (1902): Az erdei szalonka fészkeléséhez. – Zum Brüten der Waldschnepfe. *Aquila* **9**(1–4): 230., 231.
- ERTL, G. (1903): Más fészkelési különösségek. – Andere auffallende Nistfälle. *Aquila* **10**(1–4): 257.
- FARAGÓ, S. (1987): Adatok az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) fészkeléséhez Magyarországon. *Madártani Tájékoztató* **10**: 30–31.
- FARKAS, J. (1935): Az erdei szalonka fészkelése az Alföldön – Nisten der Waldschnepfe im Alföld. *Aquila* **38–41**: 356., 419.
- FENYŐSI, L. & STIX, J. (1993): Adatok az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) fészkeléséhez. *Madártani Tájékoztató* **79**: 38.
- FENYŐSI, L. (1993): A Barcsi Tájvédelmi Körzet madarai (1983–1993). *Állattani Közlemények* **79**: 57–64.
- FUISZ, T. I., PERESZLÉNYI, Á., VAS, Z. & HARASZTHY, L. (2015): A Magyar Természettudományi Múzeum megsemmisült tojásgyűjteményének rekonstruált adatai. In: HARASZTHY L. (szerk.): *Magyarországi tojásgyűjtemények katalógusai. – Catalogue of the Hungarian oological collections*. Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár, pp. 133–215.
- GY. TAKÁCH, GY. (1901): A szalonkák fészkelése, pusztulása és csalogatósíppal való vadászata. *Vadász-Lap* **5**(1): 7.
- GYAPAY, J. (1943): Fészkelő szalonkák. *Nimród Vadászlap* **31**(20): 316.
- HADARICS, T. & ZALAI, T. (2008): *Magyarország madarainak névjegyzéke - Nomenclator Avium Hungariae - An annotated list of the birds of Hungary*. MME, Budapest, p. 118.
- HARASZTHY, L. & VISZLÓ, L. (2010): Máté László tojásgyűjteménye a Madártani Intézetben. *Aquila* **116–117**: 215–227.
- HARASZTHY, L. (2012): *A Janus Pannonius Múzeum madártojás- és fészkekgyűjteményeinek katalógusa*. Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, Pécs.

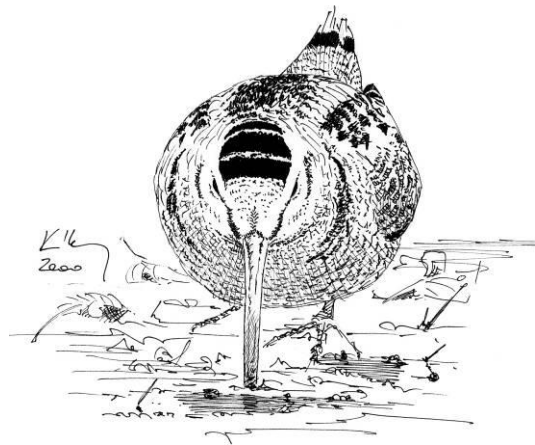

- HARASZTHY, L. (2015a): Nemere Lajos tojásgyűjteménye - The egg collection of Lajos Nemere. In: HARASZTHY L. (szerk.): *Magyarországi tojásgyűjtemények katalógusai - Catalogue of the Hungarian oological collections*. Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár. pp. 455–480.
- HARASZTHY, L. (2015b): Ocsovszky László tojásgyűjteménye - The egg collection of László Ocsovszky. In: HARASZTHY, L. (szerk.) *Magyarországi tojásgyűjtemények katalógusai - Catalogue of the Hungarian oological collections*. Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár, pp. 409–438.
- HARASZTHY, L. (2019): Erdei szalonka *Scolopax rusticola* Linnaeus, 1758. In: HARASZTHY, L. *Magyarország fészkelő madarainak költésbiológiája*, 1. kötet. *Fácánféléktől a sólyomfélékig* 1. kötet – Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár, pp. 508–512.
- HARASZTHY, L., FUISZ, T. I. & VAS, Z. (2015): Cseresnyés Szilárd tojásgyűjteménye a Magyar Természettudományi Múzeumban - The egg collection of Szilárd Cseresnyés in the Hungarian Natural History Museum. In: HARASZTHY, L. (szerk.) *Magyarországi tojásgyűjtemények katalógusai - Catalogue of the Hungarian oological collections*. Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár, pp. 39–57.
- HOFFMANN, S. (1950): Az erdei szalonka fiahordása. - Woodcock carrying its chickens. - *Aquila* **50–51**: 175., 198–199.
- HORVÁTH, L. (1989): Szalonkafészkelés a Hanságban. *Nimród* **109**(3): 137.
- KÁROLYI, L. (1921): Szalonkavadászat. *Nimród-Vadászlap* **9**(6): 93.
- KIRICZI, Z. (1936): Erdei szalonka. *Nimród* **24**(32): 508.
- KISKÁRPÁTI [SZENT-IVÁNYI, G.] (1935): Fészkelő erdei szalonkák! *Magyar Vadászujság* **35**(30): 472–474.
- KOZARITS, GY. (1935): Erdei szalonka fiókák. *Nimród Vadászujság* **23**(17): 271.
- KOZMA, B. & VADÁSZ, CS. (2018): Az erdei szalonka fészkelése. *Madártávlat* **25**(2): 20–21.
- LAKATOS, K. (1886): Az erdei szalonka húzása és költéséről. *Vadász-Lap* **7**(23): 318–320.
- LAKATOS, K. (1903): Az erdei szalonka párosodása és szaporítási viszonyai. *Természet* **10**(22): 210–212.
- LENGYEL, E. (1937): Megfigyelések a szalonka családi életéből. *Nimród Vadászujság* **25**(14): 224.
- LOKCSÁNSZKY, A. (1935a): Adatok erdei szalonkáink fészkeléséhez. *Magyar Vadászujság* **35**(23): 355–358.
- LOKCSÁNSZKY, A. (1935b): Adatok erdei szalonkáink fészkeléséhez. *Magyar Vadászujság* **35**(24): 376–378.
- LOKCSÁNSZKY, A. (1935c): Adatok erdei szalonkáink fészkeléséhez. *Magyar Vadászujság* **35**(25): 393–394.
- LOVASSY, S. (1884): Adatok Gömörmegye madár-faunájához. In: B. EÖTVÖS, L. (szerk.) *Mathematikai és Természettudományi Közlemények vonatkozólag a hazai viszonyokra* **18**: 327.
- LOVASSY, S. (1891): *Az ornithologiai kiállítás magyarországi tojás- és fészek gyűjteményének katalógusa*. Magyar Kir. Tud.-egyetemi Könyvnyomda, Budapest.
- M. MESTER, K. (2011): „Feketét el ne ereszd!” Fekete István (1900–1970) és Sólyom kapcsolata. *Nimród Vadászujság* **99**(1): 48–49.
- MATOLAI, E. (1906): Az erdei szalonkák költési idejéről. *Vadász-Lap* **27**(19): 248.
- MÉREY, A. (1928): Madárvonulási hírek. *Nimród Vadászujság* **99**(1): 48–49.
- MUNTEANU, D., PAPADOPOL, A. & WEBER, P. (2002): *Atlasul păsărilor din România. Sitar de pădure. Publicațiile Societatea Ornitologică*. Cluj-Napoca, Româna. Ediția 2. pp. 55.
- NÖ. JAGDVERBAND (2012): Wildtiermonitoring Waldschnepfe: Projektabschnitt Brutvorkommen 2006 bis 2012. Letöltés helye: <https://www.noejagdverband.at/wp-content/uploads/Waldschnepfen-Monitoring-Brutvorkommen-2006-bis-2012.pdf>.

- ORLOVSZKY, GY. (1889): Vadtenyésztés és vadászat. *Vadász-Lap* **10**(22): 286.
- PARRAGH, J. (1935): Erdei szalonka hírek. *Nimród* **23**(8): 125.
- PARRAGH, J. (1941): Szalonkaköltés. *Nimród Vadászlap* **29**(16): 254.
- PINTÉR, I. (1935): Itt költő szalonkák. *Magyar Vadászujság* **3**(916): 253.
- POLGÁR, J. (1922): Fiatall erdei szalonka. *Vadászat* **5**(11): 154.
- PREUSZLER, A. (1917): Tanulmányok a szalonkáról. *Vadász és Versenylap* **38**(9): 97–100.
- PUKÁNSZKI, Z. (2018): Erdei szalonka fészkelés Vas megyében. <http://www.szherdeszet.hu/hirek/erdei-szalonka-feszkeles-vasmegyeben.html?page=7>
Letöltve: 2021.02.20.
- RÁC, P. (2015): Rapos Pál tojásgyűjteménye - The oological collection of Pál Rapos. In: HARASZTHY, L. (szerk.) *Magyarországi tojásgyűjtemények katalógusai. - Catalogue of the Hungarian oological collections*. Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár. pp. 395–406.
- RÉZ, E. (1928): Erdei szalonka (*Scolopax rusticola* L.) fészkelése. *Kócsag* **1**(2): 34–37.
- RÉZ, E. (1930): Erdei szalonka (*Scolopax rusticola* L.) fészkelése 1930-ban. *Kócsag* **5**(3–4): 112–115.
- RÉZ, E. (1935): Szalonka kérdés Nimród Vadászujság **23**(10): 150–151.
- SÁRKÁNY, J. (1885): Az erdei szalonka költéséhez. *Vadász és Versenylap* **6**(18): 237–238.
- SÁRVÁRI, [...] (1933): Késői szalonkahúzás. *Magyar Vadászujság* **33**(13): 174.
- SAY, J. (1937): Szalonkafészkek a Papodon (Bakony). *Magyar Vadászujság* **37**(12): 190.
- SCHENK, J. (1930): Az erdei szalonka tavaszi vonulásának prognózisa Magyarországon. - Die Prognose des Frühjahrszuges der Waldschnepfe in Ungarn. *Aquila* **36–37**: 33–44.
- SOLTI, B., RÁC P., ŠTOLLMANN, A. & HARASZTHY, L. (2015): Csiba Lajos tojásgyűjteménye. In: HARASZTHY, L. (szerk.) *Magyarországi tojásgyűjtemények katalógusai. - Catalogue of the Hungarian oological collections*. Pro Vértes Nonprofit Zrt., Csákvár, pp. 265–281.
- SÖREGHY, J. (1912): Vadászati tudósítók jelentései. *Vadászat és Állatvilág* **12**(1–4): 246–248.
- STEINER, M. (1931): *A csornai Premontrei Kanonokrendi Szent Norbert - Gimnázium 1931–32. évi értesítője*. Martineum Könyvnyomda Rt, Szombathely 1932. p. 46.
- SUGÁR, K. (1916): Kérelem. *Vadász-Lap* **37**(10): 114.
- SZÉCHENYI, P. (1871): Vélemény az erdei szalonka kíméléséről. *Vadász és Versenylap* **15**(20): 142–143.
- SZIDNAY, L. (1885): Az erdei szalonkák. *Vadász és Versenylap* **6**(11): 147.
- SZILÁGYI, V. (1948): Fészkelő erdei szalonkák a Vértesben. *Nimród Vadászlap* **35**(13): 207.
- SZOMJAS, L. (1947): Szokatlan fészkelők a Közép-Tiszánál - Unusual breeders on the Middle-Tisza. *Aquila* **51–54**: 170., 194.
- SZURMAY, S. (1933): Szalonka-históriák. *Nimród Vadászujság* **21**(13): 199–201.
- TESCHLER, J. 1893. Vadtenyésztés, vadászatok. *Vadász-Lap* **14**(17): 224.
- UNGER-ULMANN, E. (1934): Erdei szalonka nyári húzása. - Sommerstrich der Waldschnepfe. *Aquila* **38–41**: 356., 419.
- VÁRADY, G. (1932): Jelentések a tavaszi madárvonulásról Trencsén megye déli részéből. *Vadász-Lap* **37**(14): 168.
- VÁRADY, G. (1938): az erdei szalonka élete és vadászata. *Nimród Vadászujság* **38**(13): 198–200.
- VARGA, F. (1966): Az erdei szalonka hazai költéséről... *Magyar Vadász* **19**(6): 20.
- VARGA, F. (1968): Erdei szalonka fészkelések, költések Zagyvaróna és Mátraszele környékén 1965–66-ban. - Nestling and hatching of the Woodcock in the neighbourhood of Zagyvaróna and Mátraszele, in 1965 and 1966. *Aquila* **75**: 285–286., 297–301.
- VARGA, F. (1973): Adatok az erdei szalonka költéséhez. *Aquila* **76–77**: 181.
- VARGA, F. (1975): Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) kései költése Zagyvarónán - Spätbrut der Waldschnepfe (*Scolopax rusticola*) in Zagyvaróna. *Aquila* **80–81**: 286., 304.

- VARGA, F. (1977): Adatok az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) költésbiológiájához. - Data on the breeding biology of the Woodcock (*Scolopax rusticola*). *Aquila* **83**: 283–285., 300–301.
- VARGA, F. (1979): Az erdei szalonka újabb fészkelései, költései a Zagyva forrásvidékén. *Nimród* **99**: 30.
- VARGA, F. (1980): Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) fészkelése a Medves hegységben *Madártani Tájékoztató* **4**: 24–25.
- VÁSÁRHELYI, I. 1936): Az erdei szalonkáról. *Magyar Vadászujság* **36**(15): 228–229.
- VERESS, G. (1916): Jelentések a tavaszi madárvonulásról. *Vadászlap* **37**(14): 168.
- VIDONYI, Z. (1941): Hozzászólás a szalonkák magyarországi költésének kérdéséhez. *Nimród-Vadászlap* **29**(22): 351.
- VÖNÖCZKY SCHENK, J. (1944): Az erdei szalonka fészkelő területei a történelmi Magyarországon. – Die Nistareale von *Scolopax r. rusticola* L. im historischen Ungarn. *Aquila* **50**: 310–313., 314–316.
- ZSILINSZKY, GY. (1943): Megfigyeléseimből. *Vadászujság* **3**(26): 409–410.

THE NESTING OF THE WOODCOCK (*Scolopax rusticola* L.) IN THE TERRITORY OF THE KINGDOM OF HUNGARY AND IN THE CURRENT TERRITORY OF HUNGARY

Attila BENEDE & Richárd LÁSZLÓ

SUMMARY

In this study, we summarized and evaluated nesting data of 300 Woodcocks in both historic and present Hungary recorded from the 19th century until now that appeared in 108 ornithological and hunting literature including the results of Vönöczky Schenk's study (1908–1917). We acquired a comprehensive picture of Woodcock nestings in the Carpathian Basin as we drew nesting maps based on previously collected data analysis. We classified those significant regions where nesting data of this sparsely nesting species were registered. It is ascertainable that the distribution of Woodcock nestings concentrated in certain regions of the country, both before and after the First World War. Nesting data collected before 1921 concentrated to higher areas especially the well forested regions of the Carpathian Mountains where 3 main nesting regions can be distinguished with 72% of all nesting data. The most significant nesting area is the region of the North Carpathian Mountains (36%) (Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Esztergom, Hont, Nógrád, Borsod, Gömör and Kis-Hont, Abaúj-Torna, Zólyom, Liptó, Sáros, Zemplén and Ung counties). The second main nesting region is situated on the ranges of the East and South Carpathian Mountains (26%) (Máramaros, Beszterce-Naszód, Maros-Torda, Udvarhely, Kisküküllő, Nagyküküllő, Brassó, Fogaras, Szeben, Alsó-Fehér, Torda-Aranyos counties). The third important nesting region can be found in the west part of Historic Hungary (10%) (Moson, Győr, Sopron, Vas, Zala counties). The distribution of nesting observations – based on data collected between 1921–2019 – can be connected well to mountainous nesting regions in the Kingdom of Hungary where nesting conditions were more favourable. Many of these regions are abroad now. Apart from sparse nestings on the Great Hungarian Plain, breeding grounds concentrate in well forested areas such as in North Hungarian counties (63%) (Pest, Nógrád and Borsod-Abaúj-Zemplén) and in some Transdanubian counties (31%) mainly in Győr-Moson-Sopron, Vas, Veszprém and Baranya.

In the dominant nesting regions this species typically do not join to higher altitudes, however, in the south margin of their nesting region in the Carpathian Basin - based on 170 years nesting data (n=704) - it can be stated that they rather nest in woodlands of higher altitudes due to their more favourable (cool and rainy) climatic features.